

„Arhivele Olteniei”. Serie nouă, Nr. 4, 1985

Studiile și cercetările inserate în noul anuar craiovean sînt structurate în șase secții de specialitate: studii-bilanț; istorie; filosofie-sociologie-economie; filologie; etnografie și folclor; recenzii și prezentări de cărți. Pentru interesul teoretic și metodologic pe care-l prezintă, le vom enumera aproape în totalitate. În continuare ne vom opri asupra celor care abordează teme ce se integrează în domeniile antropologiei și etnologiei.

Studiile *Dezvoltarea economico-socială și culturală a județului Dolj în Epoca Ceaușescu* (Victoria Bistriceanu) și *Contribuția României la înfrîngerea Germaniei naziste* (Mircea Mușat), care deschid revista, se relevă printr-o largă anvergură documentară și interpretativă.

Rubricile următoare, prin studiile pe care le publică, prezintă o caracteristică metodologică comună, prin care fenomenele sociale și culturale abordate (de obicei realități regionale) sînt comparate și interpretate prin raportarea la realitățile din întreg spațiul carpato-danubiano-pontic.

Astfel, în *Tipurile de locuințe din epoca neolitică* (Eugen Comșa) și *Descoperiri ale complexului cultural Boian V — Gumelnița în Oltenia* (Marin Nica) se îmbogățesc datele arheologice referitoare la continuitatea etnoculturală în Oltenia, se subliniază succesiunea sau concomitența culturilor Boian, Vădastra, Gumelnița, precum și numeroasele asemănări cu celelalte descoperiri din cuprinsul țării întregi. Petre Gheorghe, care a continuat cercetările întreprinse anterior de Gr. Tocilescu și D. Tudor, aduce noi dovezi privitoare la *Continuitatea dacică în așezarea romană de la Săcelu (Gorj)*, conferind un aport substanțial la cunoașterea temeinică a fenomenului de locuire autohtonă în epoca romană și post-romană. Gheorghe Popilian și Ion Stan-Mircești abordează același fenomen de continuitate etnoculturală în *Tezaurul de monede romane de la Ocolna — Amărăștii de Jos, județul Dolj*, intervenind în demonstrația lor cu materiale comparative la scara întregului spațiu românesc. Consemnăm tot aici, prezentarea lui Ștefan Ștefănescu despre *Grigore G. Tocilescu — omul și opera*, neobosit animator al preocupărilor arheologice, istorice, etnografice, și folcloristice din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului nostru.

Revenind la cercetările recente pe teren, subliniem *Noile descoperiri din tezaurul medieval de la Schela Cladovei — jud. Mehedinți* (Dinică Giobotea, Toma Traian, Paul Turturică), în care autorii adîncesc o problemă abordată anterior (1984), izbutind să includă Oltenia într-o arie mult mai largă, ce depășește însăși aria Mării Negre și a Dunării de Jos, spre a îmbrățișa calea comercială pe uscat de la Marea Adriatică pînă în centrul Europei. În ultimă instanță, acest orizont cultural-antropogeografic aduce o reconfirmare a constatărilor anterioare puse în lumină de N. Iorga, Gh. I. Brătianu, Fernand Braudel etc. La aceeași perioadă istorică se referă Andrei Busuloceanu în *Imunitatea feudală românească. Bilanț și perspective*, în care se aduc îndreptări la poziția adoptată de sociologul român H.H. Stahl, demonstrîndu-se consecințele sociale interne ale faptului că „spațiul românesc a fost o zonă de interferență a unor mari curente de istorie universală și de interferențe culturale”. Autorul izbuteste să deschidă calea unei tipologii a fenomenului abordat pentru întreg feudalismul românesc.

În perspectiva intereselor teoretice de ordin antropologic și etnologic, paralela istorică pe care o realizează Virgil Joița între *Horia și Tudor Vladimirescu* conferă o deschidere comprehensivă asupra unității celor două mișcări revoluționare, care au dobîndit un vast ecou în creația folclorică a provinciilor în care cei doi eroi și-au desfășurat lupta lor socială și națională. În aceeași ordine de idei, se relevă contribuția lui Paul Barbu, *Arendăria în Oltenia în perioada regulamentară*, care dovedește că acest fenomen economic-social s-a răsfrînt asupra unei serii succesive de fenomene: creșterea productivității muncii și a producției de cereale pentru piață, intensificarea contactelor cu piața externă, dezvoltarea relațiilor de producție capitaliste în economia agrară, dezvoltarea luptelor țărănești, iar în final determinarea unor schimbări social-economice în însăși structura relațiilor agrare ce vor culmina cu revoluția de la 1848. În perspectivă etnohistorică, se alătură cercetările întreprinse de Steluța Mărieș despre *Ideea unității naționale a românilor oglindită în opera diplomaților și călătorilor germani de la mijlocul secolului al XIX-lea*. Contribuțiile la care se referă autoarea ne fac să amintim aici valoroasele constatări etnografice, folcloristice etc. ale altor germani din secolul XVII-lea (Johannes Tröster, Laurentius Toppoltinus etc.) și unii și alții au scos în relief unitatea etnoculturală a celor trei principate românești. În plus, cei din secolul al XIX-lea au subliniat justetea unei uniri a acestora într-un stat național independent.

Se impune vasta documentare românească și europeană care stă la baza studiului *România — factor activ în lupta pentru eliberarea socială și națională a popoarelor din sud-estul Europei între 1859—1877* (Ion Pătroi), în care se pune în lumină — sistematic și exhaustiv — aportul Principatelor Unite la mișcarea de eliberare a popoarelor de sub stăpânirea otomană. Sint foarte semnificative, pentru desfășurările istorice ulterioare, numeroasele atestări că, pe teritoriul statului român, revoluționarii aparținând popoarelor din Balcani și din centrul Europei, au aflat condiții optime spre a desfășura o intensă activitate politică, literară, editorială, și chiar militară. Nu mai departe, exponenții intelectualității bulgare și-au constituit chiar Academia, la Brăila, în anul 1869.

Se remarcă trei studii social-istorice care scot în relief rolul țărănimii în istoria patriei : a. *Situația economică și socială a țăranimii române la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea* (Romus Dima), *Locuitorii din județul Olt, participanți activi la lupta pentru făurirea statului național unitar român* (Elena Bărbulescu) și *Reforma agrară din anul 1945 în județul Olt* (Cezar Avram, Gheorghe Mihai). Aceștia le alăturăm studiul *Moartea unui titan* de Gh. I. Ioniță.

Dintre studiile de filosofie, sociologie și economie, atrage deosebit de mult atenția luarea aminte *Fluxul ideilor în cercetarea multidisciplinară* semnat de Mihnea Gheorghiu, din care desprindem câteva idei-cheie : raportul stringent dintre dezvoltarea revoluționară a științelor și a societății ; caracterul prin excelență umanist al demersului multidisciplinar ; echilibrul dintre mobilitate și stabilitate, necesar oricărei propășiri ; corelația dintre pregătirea tehnico-științifică și cea economică (eficiența), filosofică, istorică și estetică ; promovarea dialogului social la nivelul persoanei umane, specific democrației participative ; cointeresarea morală și materială, factor psihosocial condiționant al succesului ; respectul profesionalității colaboratorilor. Pe linia sociologiei politice practice se adaugă propunerile privitoare la *Raportările tinerilor la norme și valori proprii societății socialiste* (Livia Dordea). Din aceeași rubrică, trei contribuții constituie tot atâtea demersuri valoroase de istorie critică a sociologiei interbelice : *Conștiința sociologică și structura tematică — criterii de evaluare a sociologiei românești* (Rodica Atanasescu-Tugui), *Locul activităților sociale* (Dumitru Otovescu), *Structura și dinamica socială — temă majoră în sociologia românească* (Ileana Roman). În primul demers este documentat rolul hotărâtor al concepției școlii sociologice gustiene, culminând cu programarea la București (1939) a celui de-al XIV-lea Congres internațional de sociologie (cu tematica : „sat”, „oraș”, „relațiile dintre oraș și sat”). În al doilea studiu se analizează dezvoltarea fără precedent a sociologiei românești, întemeiată pe cadrul oferit de Marea Unire de la 1918. Însăși titulatura catedrelor (de sociologie, etică și politică) dezvăluie caracterul politic-practic, trăsătura definitorie a studiilor sociologice ale timpului. De unde și orientarea social-cultural antropologică, prin abordarea elementelor constitutive ale culturii și civilizației populare, vechimea și continuitatea valorilor autohtone, specificul etnocultural românesc în comparație cu cel al etniilor învecinate, influențele elnice reciproce, iar în final aportul la progresul culturii universale.

Din grupa studiilor filologice, în *Categoriile socio-geografice în toponimia din Oltenia* (morfonimele) (Ion Toma) se demonstrează necesitatea colaborării interdisciplinare ; iar în altele, semnate de Emil Dumitrașcu, Ovidiu Ghidirmic, Constantin C. Popa etc. se scot în relief excelente cercetări în care fenomenul literar românesc este comparat cu opere din literatura europeană. Astfel capodopera *Craii de Curte Veche* (Mateiu I. Caragiale) își are corespondența în literatura universală (Tomasi di Lampedusa, L. Durrell etc.). Tot astfel, prin Liviu Rebreanu, romanul românesc atinge dimensiunea europeană ; etc.

Secția studiilor de etnografie și folclor pune în circuit sinteza etnologică națională intitulată *Purtatul pe cap — un obicei străvechi, autohton* datorită cercetătorului Gheorghe Iordache ; o cercetare regională, *Atbîndritul în Oltenia* pe care valorosul etnolog craiovean Nicolae Nițu o realizează prin reunirea convergentă a datelor etnografice, lingvistice, istorice, statistice, geografice etc. ; Marcela Bratiloveanu-Popilian, una din principalele specialiste în etnologia transporturilor, ne oferă astădată o analiză locală, o monografie tematică locală, *Ocupații tradiționale la Izverna, jud. Mehedinți*, bazată pe bogate surse etnografice de teren, confruntate, cu date arhivistice, manuscrise, surse monografice de la mijlocul secolului trecut, într-o încadrare comparativă zonală (Podișul Mehedinților). Pe lângă bogate surse științifice editate, studiile menționate valorifică rezultatele dobândite în cercetările pentru Atlasul etnografic al României, sursele bibliografice referitoare la zonele etnografice învecinate, întregite și confruntate cu propriile observații de teren. Datorită acestor circumstanțe metodologice, comparative, și diacronice, supuse unor interpretări riguroase, contribuțiile cuprinse sub genericul „etnografic și folcloric” conferă informații fundamentale asupra factorilor de stabilitate antropogeografică, de continuitate etnoistorică și de unitate etnoculturală interregională.

Din cuprinsul anuarului universitar și academic craiovean „Arhivele Olteniei” merită a fi consultate, de asemenea, bogatele note, documente și recenzii, care constituie o modalitate în plus de comunicare științifică cu celelalte centre similare din Capitală și din țară.

Prof. dr. Nicolae Dundre

Număr dublu, deosebit de bogat, supratitlulat „Iluzia biografică”, după titlul articolului lui Pierre Bourdieu, consacrat acestei metode socio-etnologice particulare (metoda biografică, istoria vieții, mărturia), limitelor sale epistemice și precedentelor sale istorice (confesiunea), unora din noțiunile cu care se află în strinsă legătură (identitatea, personalitatea), precum și studierii unor mărturii (ale supraviețuitorilor unui lagăr de concentrare) și biografii (fii de pastor, zugrav, muncitor...) deosebite. Neputînd prezenta aici toate textele, vom acorda o mai mare atenție celor cu caracter teoretic. Date importante privind istoricul metodei biografice, așa cum a fost ea impusă de școala de la Chicago, cuprinde articolul lui Howard S. Becker, *Biografie și mozaic științific*, de fapt traducerea prefeței scrise de cunoscutul sociolog american la lucrarea lui Clifford R. Shaw, *The Jack-Roller*. Aș vrea să subliniez de la început un fapt ce merită atenția redactorilor noștri: două din textele cu „greutăți” ale acestui număr sînt traduceri, iar primul, cel sus-menționat, are o vechime de aproape douăzeci de ani. Practica inserării traducerilor, fără a le izola în corpul revistei, este aici curentă și importanța ei pentru omogenizarea schimburilor culturale aproape nu mai trebuie amintită. Articolul lui Becker evidențiază caracterul de „mozaic” al studiilor deschise de celebră lucrare a lui Thomas și Znaniecki, studii consacrate în mare parte lumii interlope din America anilor '20—'30, ce cuprindeau deopotrivă recensăminte, interviuri, rezultatele chestionarelor, biografii. Baza teoretică a oferea psihologia socială a lui George Herbert Mead, ce insistă pe „mărturia personală” prin care fiecare individ își justifică propriul comportament. Actul individual e conceput ca desfășurîndu-se în permanență remodelare, după așteptările celorlalți și anticipările actorului, în vreme ce activitatea colectivă este și ea un proces continuu de reajustare mutuală. Autorul deplînge mutațiile intervenite în sociologia americană, abandonarea cercetărilor mozaicate în favoarea studiilor de caz, pledînd pentru colaborare între sociologie și psihologia socială, ca în anii de glorie ai școlii de la Chicago.

Denunțînd „iluzia biografică”, Pierre Bourdieu supune analizei reprezentarea identității vieții individuale de către simțul comun, contrapunctîndu-i conceptul său de *habitus* („principiu activ, ireductibil la percepțiile pasive, al unificării practicilor și reprezentărilor”). Această construcție teoretică se opune reprezentării vieții ca „tot” în biografiile tradiționale, amintind de abandonarea structurii romanului ca povestire lineară și a viziunii vieții ca existență dotată cu sens de către scriitori precum Faulkner și Robbe-Grillet. Latura instituțională a identității este examinată în legătură cu problematica *numelui propriu*, înțeles ca „desemnător rigid” (după Kripke), formă a impunerii arbitrare operate de riturile de instituție (prin numire și clasificare). În raport cu *personalitatea*, ca individualitate social constituită, numele propriu apare ca un simplu mijloc de abstragere și unificare, în vreme ce „esența” sa este revelată prin legăturile cu instituția stării civile (dirijată de stat) și cu actele acesteia. De unde și fenomenul „publicității” în toate operațiunile ce au ca obiect numele propriu, ținînd de oficializarea (instituționalizarea) personalității ca proces al prezentării/producerii de sine. Pierre Bourdieu introduce în analiză și alte concepte originale, precum *traectoria* (definită ca o serie de poziții ocupate succesiv de același agent), *îmbătrînirea socială*, efect al traiectoriei, *suprafața socială*, echivalent în plan sociologic al personalității desemnate de numele propriu, definită ca ansamblul pozițiilor ocupate simultan la un moment de timp de către o individualitate biologică social instituită, acționînd ca suport al unui ansamblu de atribute și de atribuții apte a-i permite să intervină ca agent eficient în diferite cimpuri. Menționînd, în sfîrșit, o ultimă distincție importantă, pe același lanț de opoziții (identitate/habitus, personalitate/suprafață socială...): aceea dintre individul concret și individul construit, acesta înțeles ca *agent eficient*.

De un interes sociologic și istoric aparte este studiul lui Alois Hahn, *Contribuții la sociologia confesiunii și alte forme instituționalizate de mărturisire: autofetimizare și proces de civilizare*. Confesiunea s-a constituit în timp ca practică religioasă instituționalizată, alături de mărturisirea fixată prin procedura juridică, anticipînd biografia și figurile ei discursive (jurnalul intim, dar și autocritica ori anamneza). Apariția confesiunii se produce o dată cu o nouă concepție, interiorizată, a păcatului (sec. XII-XIII), determinînd conturarea subiectivității ca produs al proceselor sociale de control (G.H. Mead). Concomitent, instituționalizarea mărturisirii și practica adiacentă a torturii au avut loc prin aceeași deplasare a mentalității medievale dinspre exterior spre interior, prin dispariția *ordaliilor* și impunerea acelor fapte personalizate prin care agentul se recunoaște pe sine ca autor. Astfel, prezența causalității în agent ajunge să distingă actele de simplele evenimente. Ulterior, Reforma va introduce o mutație însemnată între confesiunea voluntară și supravegherea moravurilor de către biserică. Are loc ruptura ce va distinge confesiunea de biografie, cea dintîi fiind la originea celeilalte prin importanța acordată intenționalității, acțiunii, responsabilității individuale, dar fiind lipsită de perspectiva tematizantă a ansamblului vieții (confesiunea atrăgînd dimpotrivă, prin „descărcarea sufletului”, simplificarea și „curățirea” trecutului). Abia sistematizarea vieții ascetice a călugărilor, semnalată încă de Max Weber, a dat naștere responsabilității biografice globale. În studiul său, A. Hahn coroborează două perspective: cea din sociologia religiei (M. Weber) și cea a procesului de civilizare (N. Elias). Apariția autcon-

trolului pe cele două căi (protestantismul și societatea de curte) atrage apariția unor noi forme de mărturisire: introspecția, biografia, romanul burghez. Idealul este acela al omului stăpîn pe sine, ce-și controlează sentimentele și nu-și iese niciodată din fire, iar jurnalul intim adaugă la controlul raționalizant al timpului (observat la Franklin de Weber) autoverificarea biografică, prin aceasta mișcările insesizabile ale vieții sufletești devenind mărimi obiective.

M. D. Gheorghiu

„Europe America”, nr. 4, 1986

Relațiile între Europa de Vest și Statele Unite se află, potrivit tuturor specialiștilor în politică, într-o stare de tranziție. De cîțiva ani, se acumulează probleme care rămîn nerezolvate, unele emanînd încă din perioada imediat următoare războiului, ceea ce duce la încordări periodice între cele două grupări. Noua generație începe să se impună cu seturi de valori proprii, cu aspirații culturale care diferă de cele ale generației precedente, cu noi concepții despre cum trebuie acționat în domeniul relațiilor externe. Divergențele nu se mai camuflează, ci se discută deschis, pe față, afirmîndu-se că, în prezent, se mărește discrepanța între felul de abordare al vest-europenilor și cel al nord-americanilor a unor probleme cum ar fi controlul armamentelor, politica față de țările din Est, transferul de tehnologie, relațiile Nord-Sud etc. Oamenii politici sînt confrunțați cu noi dileme, dintre care se reliefează cea a creării unor relații noi, în condițiile păstrării caracterului de bază a alianței nord-atlantice. În acest scop se multiplică întîlnirile de lucru la diverse niveluri apar reviste, cărți care, toate, se preocupă de definirea realității prezente și de încercarea de a detecta ceea ce va fi în viitor.

Ralf Dahrendorf, cunoscut profesor de științe sociale în R.F.G., cu lucrări publicate și în țara noastră, abordează un domeniu oarecum șocant, cel puțin la început¹:

A vorbi despre europenizarea Europei, la prima vedere, s-ar părea că nu este necesar. Cu toate acestea, consideră autorul, în timp ce a avut loc americanizarea Americii, simultan a început și procesul europenizării Europei (de Vest) nu ca o reacție, ci ca o consecință a perioadei care a urmat după așa-zisul miracol economic al țărilor vest-europene. Convulsiile din 1968 și 1973 au reprezentat o trezire brutală la realitate pentru mulți, mai ales pentru cei care vedeau în modelul economic de tip american, un exemplu de urmat.

A urmat o perioadă de neliniște și căutări, soldate cu redescoperirea valorilor europene de viață, cultură, proprii continentului nostru și care, o vreme, fuseseră înlocuite cu seturi de valori importante.

Și în domeniul extern, politica Europei de Vest a început să se deosebească de politica americană, ținînd seama mai mult de interesele vitale ale întregului continent. Ideea lui de Gaulle, potrivit căreia Europa este „de la Atlantic la Ural” a început să fie luată tot mai mult în seamă și la negocierile Est-Vest, inclusiv de limitare a armamentelor. Tratatul existent între o serie de țări socialiste și țări occidentale, schimburile comerciale, culturale active sînt încă o dovadă a faptului că asistăm la europenizarea Europei (de Vest) care își regăsește propria sa identitate. În paralel, interesele specifice ale diferitelor țări încep să fie pronunțate cu mai multă fermitate, uneori în detrimentul intereselor de grup ale Comunității.

Cît va dura acest proces? Pînă unde va fi împins? Cît timp îl vor mai accepta SUA și pînă la ce nivel? Sînt întrebări pe care și le pune autorul, dar nu numai el, lăsate deschise pentru a nu stînjeni dialogul prin prezumții care ar putea să nu se îndeplinească.

Theodore C. Sorensen lucrează ca avocat la New York, într-o firmă specializată în tranzacții internaționale. A îndeplinit și diverse funcții în viața politică, fiind și consilier al fostului președinte J. Kennedy:

Studiul său² se ocupă de modificările intervenite în viața publică și politica americană față de Europa în ultimii 40 de ani.

Autorul apreciază că noua generație care își asumă conducerea este marcată de războiul din Vietnam, nu de agresiunea hitleristă, fapt care îi afectează și conduita politică. Această generație înțelege mai puțin importanța pe care părinții lor o acordau alianței atlantice, iar vocile care cer aducerea acasă a soldaților americani din Europa nu mai reprezintă de mult cazuri singulare.

Au loc modificări și reevaluări în conștiința multor americani. Țara lor nu a cunoscut direct, pe propriul teritoriu, ororile ultimelor două războaie mondiale, americanii trăind cu senzația că ei vor fi mereu ocoliiți de conflicte. Era nucleară produce însă dramatice reconversii:

¹ *The Europeanization of Europe
A changing America*

americani simt și ei că nu mai sînt la adăpostul distanțelor, un conflict nuclear amenințîndu-i și pe ei ca pe toți locuitorii planetei. De aici, dorința de pace a maselor, de care trebuie să țină seama și conducătorii politici.

Autorul consideră că politica americană față de Europa trebuie să devină mai sensibilă față de interesele acesteia, să o consulte mai des în probleme de importanță majoră și să nu se mai erijeze în singurul garant al păcii și securității (Vest) europene, atitudine care are darul să irite pe interlocutori.

Concluzia autorului este că nu trebuie trase concluzii pripite despre viitorul relațiilor dintre cele două grupări, următorii 15 ani fiind decisivi în găsirea unei forme noi de cooperare.

Dinu Țenoviei

„The Quarterly Journal of Social Affairs”, vol. 2, 1986

Scopul declarat al revistei pe care o supunem atenției cititorilor este „simularea unor discuții și cercetări serioase asupra fenomenelor sociale complexe” privite din diferite unghiuri, ceea ce permite abordarea fenomenelor respective de pe pozițiile sociologiei, psihologiei sociale, antropologiei sociale, demografiei și chiar istoriei. Rezultatul, în ciuda aparentei diversități, este o culegere de studii coerente, ce oferă reale informații și ridică puncte de vedere pertinente.

Hilary Standing * realizează un studiu de antropologie socială privind efectele participării forței de muncă feminine la activitățile domestice și industriale, din aria metropolitană a Calcuttei.

În ultimele decenii au loc transformări dramatice în statutul femeilor indiene, materializate inclusiv la nivelul utilizării lor ca forță de muncă salariată. Femeile sînt folosite în număr tot mai mare în fabrici de prelucrare a mătăsii, de exemplu, fiind preferate de patroni pentru că sînt mai conștiințioase decît bărbații, au pretenții mai reduse și nu se interesează decît în mică măsură de activități sindicale. Această stare de lucruri vine în contradicție cu tradiția, foarte puternică în anumite regiuni, ce îi impune femeii să stea acasă, ca soție și mamă. Este vorba de o situație care, combinată cu starea de sărăcie, dă naștere la reevaluări adesea dureroase. Dacă în sectorul de stat, femeile se bucură de condiții mai bune de muncă și asistență socială, în industria particulară lucrurile stau cu totul altfel. Excedentul de forță de muncă permite patronilor să plătească salarii extrem de scăzute și să nu tolereze nici un fel de cereri sau reclamații din partea muncitoarelor, acestea riscînd să-și piardă imediat locul de muncă. Aceeași situație poate fi întâlnită și în cazul femeilor care se angajează ca servitoare în diverse case, aspect care conduce la o situație deosebită, în felul ei unică. Datorită abundenței forței de muncă, numeroase familii, chiar cu venit mic, își permit să angajeze o femeie pentru ajutor la curățenie, călcatul rufozelor și chiar spălarea vaselor — plătind-o cu ora, tarifele percepute sau oferite fiind foarte mici.

Autorul nu dorește să ofere soluții (mai mult, declară că nu se simte capabil să găsească soluții viabile fenomenului complex studiat) ci să situeze problema în atenția sociologilor autohtoni și a forurilor competente pentru a fi luată în considerare în viitor.

Alex Crawford și Martin A. Plant ** abordează flagelul alcoolului, care face ravagii în toată lumea, studiind situația existentă în nordul Marii Britanii, regiune care cunoaște o rată de consum a băuturilor alcoolice mult mai înaltă decît în restul țării.

Cercetările au fost efectuate prin două metode paralele :

- realizarea unui eșantion dintre persoanele care admit că sînt dependente de alcool de peste 10 ani, dar aparent sănătoase ;
- examinarea unui lot de persoane cu tulburări psihice datorate consumului prelungit de alcool.

Rezultatele obținute sînt destul de asemănătoare, în sensul că toate indiciile conduc la concluzia că, mai devreme sau mai târziu, alcoolul induce deteriorări grave ale personalității umane. De asemenea, consecințele alcoolismului sînt, în mare măsură, de natură socială. Astfel, cei din primul lot au indicat drept consecințe asupra lor următoarele : munca este afectată, prietenii îi critică, deteriorări ale memoriei, relațiile în familie compromise etc. Marea majoritate a subiecților conștientizează pericolele abuzului de alcool dar, din păcate, puțini reușesc să-și revină și să renunțe.

Studiul celor doi autori este doar un început, ei declarînd că doresc aprofundarea cercetărilor care să dea, eventual, răspuns la o serie de întrebări privind frecvența crescută a consumului de alcool în anumite regiuni, în vreme ce în altele tendința este total opusă.

* *The Effects of Women's Employment on the Urban Bengali Household*

** *Regional Variations in Alcohol Dependence Rates: A Conundrum*

Un articol colectiv* pleacă de la constatarea că dorința oamenilor de a căuta explicații pentru evenimentele, procesele sociale și comportamentul uman este firească și la fel de naturală ca oricare altă. Explicația servește la clarificarea evenimentului, impune o anumită stabilitate și predictibilitate și îndrumă individul să se comporte într-o anumită manieră. Cu toate că studiul explicațiilor a stat adesea în atenția filosofilor, sociologilor și antropologilor, abia relativ recent a intrat în cîmpul de investigație al psihologiei.

Acceptările chiar de genul lui Piaget, n-au făcut decât să întărească regula. Încă din 1970, au început o serie de cercetări privind consecințele diferitelor explicații pe care le furnizează oamenii în legătură cu un fapt anumit. Se pleacă de la ideea că oamenii interpretează un eveniment, iar acesta, împreună cu interpretarea acordată influențează în mod determinant comportamentul uman. În cercetare, se iau în considerare și alți factori: culturali, sociali, caracteristicile individuale, educația primită etc., fiecare contribuind la determinarea unei comportări cit mai obiective față de evenimente.

Revista mai cuprinde un studiu de demografie, realizat în Anglia pe bază de statistici, a cărui concluzie este surprinzătoare la prima vedere: oamenii, aparținând diferitelor clase sociale, nu au aceeași speranță de viață. Analizindu-se, cu mare acuratețe profesională, statistici din ultimii cincizeci de ani și păstrînd proporțiile, se ajunge la constatarea că, în procente, numărul deceselor din clasa privilegiaților a scăzut continuu în comparație cu celelalte clase ale societății.

Sînt căutate și oferite explicații pentru această stare de lucruri reală, explicații care doar legitimează încă un aspect al inegalității esențiale existente între cei privilegiați și restul populației.

Dinu Țenovici

„Heidelberger Jahrbücher”, XXIX,

Springer-Verlag, Berlin—Heidelberg—New York—Tokyo, 1985

Anuarul ce vedea lumina tiparului sub redacția Societății Universitare din Heidelberg, în ajunul anului în care Universitatea din acest centru științific aniversază șase secole de existență, se înfățișează cu următorul cuprins: *Constitute oare plantele numai grija grădinarului? Prelucrarea semnalului la plante* (prof. dr. Martin Bopp); *Forme moderne de înțelegere și dreptul privat clasic internațional* (prof. dr. Erik Jayme); *Multe de spus. Răspunsurile gândirii în timp* (prof. dr. Manfred Riedel); *Descoperirea adevărului. Conducerea gândirii și comerțului prin axiome implicite* (prof. dr. Dietrich Ritschl); *Istoria înființării centrului german de oncologie. Dezvoltarea unei idei* (prof. dr. Wilhelm Doerr); *Iritație și fascinație în poezia modernă* (prof. dr. Bert Nagel); *Astrolabium planum din Codexul Palatinus, Germanicus 832. Un document de cercetare* (dr. Bernhard D. Haage); *Plecarea lui Goethe din Heidelberg* (prof. dr. Günther Debon); *O convorbire între medicină și teologie; Richard Siebeck și Karl Barth* (Hartmut Baler, prof. dr. Wolfgang Jacob); *Biblioteca Palatina. Despre strălucirea europeană a unei instituții bogate în tradiții* (prof. dr. Reinhard Döchtig). Aceștia se adaugă articolul intitulat: *Din munca institutelor universității: istoria clinicii medicale de pe lângă Universitatea din Heidelberg în secolul al XIX-lea* (dr. med. Thomas Henkelmann).

Fără îndoială că fiecare articol își are importanța documentară pentru cercetătorii din țara noastră. Întrucît două din contribuțiile enumerate au o legătură nemijlocită cu jubileul de 600 de ani al universității din vecinătatea fluviului Neckar, veni zăbovi numai asupra acestora.

Intemeiat pe o vastă bibliografie asupra problemei, și pe numeroase scrisori din epocă, autorul reușește să clarifice circumstanțele care l-au determinat pe filosoful, poetul și prozatorul J. W. Goethe, atît de prețuit de cercurile cultivate din acest vechi centru literar, filosofic și științific, încît să-și propună a părăsi Heidelbergul și să ducă la îndeplinire această dorință.

Evenimentul, petrecut în octombrie 1815 a fost interpretat în diferite chipuri de către unii cercetători din deceniile cinci-opt ale secolului nostru: Ernst Beutler, Hans Pyritz, Willy Helppach etc. În temeiul mai multor surse și confruntări epistolare, Günther Debon scoate în relief adevăratele mobiluri ale acestei plecări: serviciile oșbitoare (poetul trecuse de 60 de ani) pe care le impunea marele duce Carl August pentru a-i însoți favorita în vizitele acesteia la Karlsruhe, Frankfurt, Mannheim etc.

Ipoteză că anxietatea de anumite stări de boală l-ar fi determinat (Sulpiz Boisserée, H.-J. Weitz etc.) să părăscă Heidelbergul este înlăturată de împrejurările că în această perioadă, cînd era scutit de amintirile „corvezi”, Goethe a scris: a doua parte a operei sale de căpelenie *Faust*, partea a patra a lucrării *Poezii și adevăr*, face lecturi care-i solicitau atenția, poartă convorbiri cu profesori ca teologul Daub, medievistul Creuzer, botanistul Schelver etc., iar

* *Cognitive Processes and Everyday Explanations*

chiar pe data de 10 octombrie scrie o poezie de dragoste. Unii, în mod greșit, au considerat această dorință de a-și părăsi orașul confirmată prin poezia cuprinsă în a sa *Carte a cuvintelor* („Buch der Sprüche”, VI, 8), din care reproducem versurile :

Spre a nu fi furat în modul cel mai rușinos,
Ascundeți aurul, plecarea, credința.
(Soll man dich nicht aufs schmähllichste berauben,
Verbig dien Gold, dein Weggehn, deinen Glauben).

Cum aceste versuri fuseseră scrise în septembrie 1786, ele nu pot avea nici o legătură cu plecarea lui din Karlsbad, și cu atât mai puțin cu plecarea sa din Heidelberg, un sfert de secol mai târziu.

Prin articolul despre Biblioteca Palatină, Reinhard Dächting dezvăluie marea valoare și strălucirea europeană a unei instituții bogate în tradiții cultural-spirituale, care în anul jubileului Universității din Heidelberg a fost, după 363 ani de înstrăinare, readusă în locul său de origine, la Heiligegeist-Kirche din Heidelberg. Cărțile care alcătuiesc Biblioteca palatină (8 000 volume) au fost trecute peste Alpi pe care trase de hoi în timpul haosului provocat de Războiul de treizeci de ani, și adăpostite la Roma (Vatican). Printre piesele cele mai prețioase ale acestei colecții, autorul relevă : „Virgilius Palatinus” din secolul a V-lea e.n., evangheliarul lui Lersch realizat în Școala de la curtea lui Carol cel Mare, textul lui Livius rescris pe pergament în secolul al IV-lea Liber evangeliorum (52 capitole) datînd din secolul al IX-lea, Anthologia Palatină (Graeca) din secolul următor, Cîntecul lui Roland (112 capitole), marele și micul manuscris de cîntece din Heidelberg (din secolele XIII și XIV) etc. Cu privire la o parte din Codex Palatinus, și anume „Astrolabium planum”, Bernhard Haage oferă o amplă analiză morfologică, structurală și tematică simbolistică, însoțită de o bibliografie exhaustivă.

Nu este lipsită de interes nici informația privitoare la crearea acum în Heidelberg a unei instituții europene : Laboratorul de biologie moleculară (EMBL). Acestuia îi revin ca obiective prioritare : a. realizarea unor cercetări fundamentale de biologie moleculară asupra structurilor celulare, b. diferențierea și coordonarea noilor rezultate ale acestor cercetări în cursuri, ateliere și simpozioane, spre a se ajunge la crearea de noi instrumente care vor accelera, progresele în același domeniu științific. În anii ce vor urma, institutul își propune utilizarea ordinatului în cercetarea biologică fundamentală (ceea ce se numește „biocomputing”), extinderea băncii de date genetice, automatizarea laboratoarelor etc. Institutul va acorda o atenție deosebită procedeelor ne-radioactive. La aniversarea celor șase secole de la constituirea centrului universitar, Heidelbergul a dobîndit un spor de prestigiu științific.

Ca în fiecare din anurile precedente, și cel prezentat acum cuprinde un catalog cu lucrările docenților din anul universitar precedent (p. 175—332), repartizați pe facultăți (teologie, științe juridice, științele naturii de interes medical, medicina teoretică), cele elaborate la facultățile I și II de la Universitatea din Heidelberg, precum și cele rezultate de la facultatea de clinică medicală de la Universitatea (vecină) din Mannheim, lucrările de docență de la facultatea istoria filosofiei, de la facultatea pentru orientalistă și științele asupra antichității, lucrările de știință economică, de la facultatea de științe sociale și comportamentale, de la facultatea pentru matematici, pentru chimie, pentru farmacie, pentru fizică și astronomie, pentru biologie, pentru științele geologice, precum și cele elaborate de către specialiștii de la Biblioteca Universității, sau prin cooperarea cu alte centre științifice universitare. De fiecare dată, pe lângă titlurile lucrărilor de docență ale specialiștilor promovați sînt enumerate bibliografic și alte contribuții teoretice, anterioare, ale acestora.

Volumul se încheie cu un registru alfabetic al autorilor, docenților, cu indicarea facultăților cărora le aparțin și cu o listă de abrevieri (p. 333—342).

Prof. dr. Nicolae Dunăre